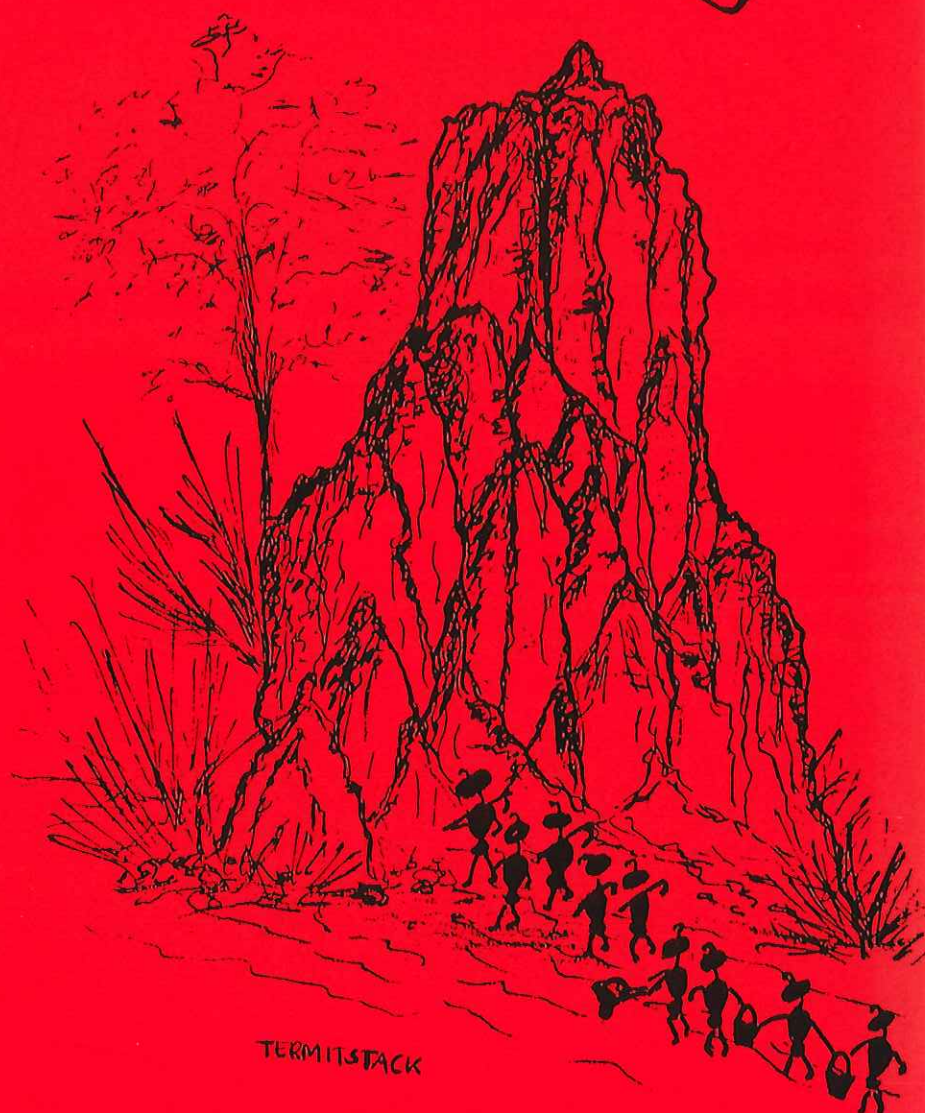

AGBLE!

13
AGBLE PÅ EWE BETYDER FÄLT.
AGBLE! = TILL FÄLTEN! TILL
ARBETET, KOM IGEN, SUG I!

Innehåll:

- xx Dispensären i Konda
- xx Medicinalväxter
- xx Aluminiumgjuteriet
- xx Nya ministern
- xx Anku och Samas återkomst
- xx Och MYCKET mera!

NR 4 1987

BULLETIN från
Molkoms FHS-Internationella linjen
Svenska Togoföreningen

Värmlands läns folkhögskola
Box 66
660 60 MOLKOM
Tel 0553/10004

KATTFAMILJEN ÅTER...

NYA MEDLEMMAR I "KATTFAMILJEN"

Vi fick i början av januari två nya tillskott i familjen. Det ena var en ung angorahona, med mycket lång, fin och blank päls. Hon intog genast ledarskapet inom familjen och fick även många hannar i Togo att svansa efter sig. Men trots marstider hölls moralen uppe i alla lägen.

Var det kanske för att det andra tillskottet var hennes egen kattfar Harald? Harald intog för övrigt Mats' gamla plats som gammal huskatt - en ganska så ril och händig sådan skulle vi snart upptäcka. Men en gammal huskatt är han allt, en sån som vet hur man ska spinna för att sprida trivsel omkring sig.

TÄNK ÄNDÅ VAD FORT MAN GLÖMMER...

Bara en sån enkel sak som att gå till Konsum och handla frukt - vågen ser rätt oförstående ut, då man försöker pruta på det pris den spottat ut.

Eller hur det är att komma till Molkoms folkhögskola och fråga VAR är välkomstfesten?

Eller det kalla bemötande man får då man börjar fråga hur det är med hälsan mannen och barnet - SKIT I DET DU!!

Eller hur ATTANS GOD en rejäl svensk smörgåstårta kan vara u t a n konserverad makrill i tomatsås...

Ja, i vilket fall som helst, så är vi hemma igen och det finns inte så mycket vi kan göra åt det! Förutom att konstatera: det kan inte vara möjligt att VI, familjen, ska behöva vara här - allt för länge!?

Vi har i alla fall fått mycket god hjälp med anpassningen till det s k "svenska mönstret". Just nu i skrivandets stund har vi en mycket celiber gäst här - Mr Blu Kosikuma. Han anlände till Arlanda bara två dagar efter familjen och har under den vecka som gått följt med oss i vårt arbete här. Men han har också träffat en del "nyckelpersoner", som Gunnar Skotte på Wermlandsbanken och sedan förstås styrelsen för Svenska Togoföreningen på ett styrelsemöte som hölls på Fonby fhs den 12/4. Vi har också haft tillfälle att fira "Farbror Blås" födelsedag den tionde april med svensk tårta och "Ja, må han leva..." Den 21 april åker Mr Blu tillbaka till Togo-land och lämnar därmed en hel kattfamilj som kommer att se ut som de precis tagit sig en simtur eller två.

I detta nummer av AGBLE kommer vi bjuda på lite smått och gott från vår resa och våra upplevelser i Togo

NYHETER FRÅN C.R.A.S.E.

NYA LÄRARE

I höstas anställdes en ny sylvärlarinna. Den förra har gift sig och flyttat upp till sin man i Sokode. Den nya heter Tontongou Adidja och kommer från Mango i norra Togo. Hon är muslim och hennes far har en gång gått till fots till Mecca ...det tog sju år. Adidja är 32 år, har fem barn och är skild från sin man som hon bodde tillsammans med i Lome innan hon kom till Dunyo.

Smeden Alagbo har slutat p g a att lönen var för liten att försörja sin familj på. Han arbetar nu på fälten igen. Gligbe, hans lärling i 4 år, har efterträtt honom i smedjan. Gligbe är 20 år och kommer också från Adame.

Fiakodzo Koku, 29 år, från Dunyo är den nye aluminiumgjutaren.

ELEVANTALET är nu 67 st.

Syateljen	40 flickor
Snickarverkstaden	24 pojkar
Smedjan	1 pojke
Aluminiumgjuteriet	2 pojkar

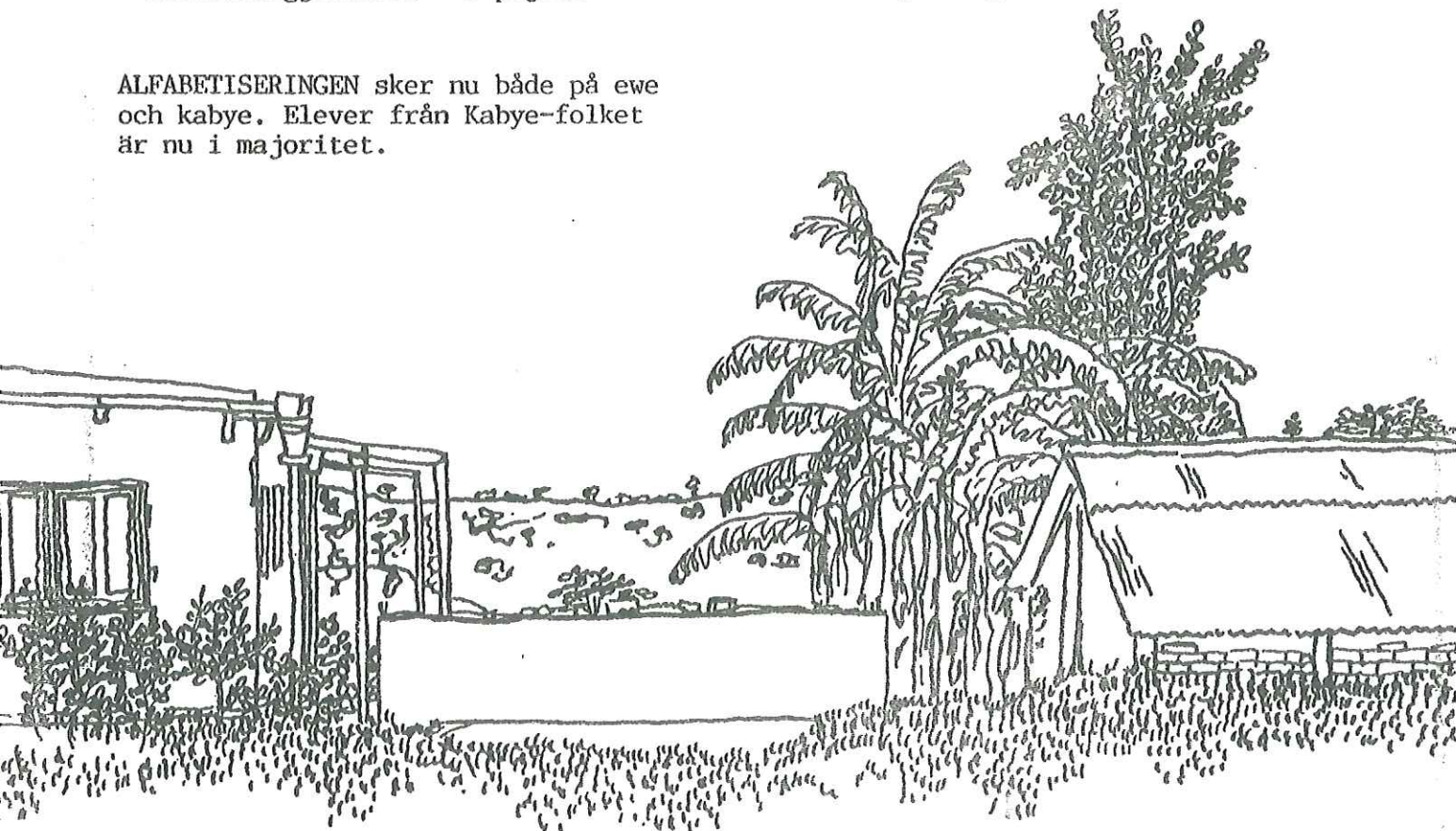
ALFABETISERINGEN sker nu både på ewe och kabye. Elever från Kabye-folket är nu i majoritet.

NYTT BANKKONTO

För det beviljade SIDA-bidraget (132.000 SEK) samt vår egeninsats (33.000 SEK) har ett nytt konto i Lome öppnats. För uttag signerar både lokalkommittens ordförande, M Blu och direktören för DJASE, M Deh.

Av Svenska Togoföreningens insamlade medel är 18.535 SEK redan överförda av svenskgruppen, varav 5.200 SEK har använts till cement, plankor, plåt och hantverkslön för att påbörja elevhemsbygget. Drygt 4 000 byggestenar av termitstackslera och cement blev gjorda under tiden vi var där. Dunyo-borna kom och hjälpte till - mot betalning.

Utöver projektpengarna hade vi med oss drygt 6.600 SEK av föreningens insamlade medel. Dessa har använts för: Postbox, abonnemang på dagstidning och jordbrukstidningen "Agriprommo", 2 eweböcker, 2 franska böcker, lexicon ewe-franska, försäkring och däck till vespan, frimärken och fotokopiering, 2 yxor, 10 stora knivar (coup-coup), resa för Flevi till Lome, resa, logi och mat för alla lärarna i Kara och Tsevie, 1.000 kr i gåva till blindcentret i Kara och 1.000 kr till sjukstugan i Konda.

NYHETER FRÅN C.R.A.S.E.

KOOPERATIVET har valt ny styrelse den 23 mars 1987.

Ordförande: Foly Komla
Sekreterare: Avi Komi
Kassör: Tchalla Abra
Revisorer: Kotor Kokou
Gnakou Halonyaha
(alla elever vid CRASE - Tchalla och Gnakou är flickor)
Rådgivare: Akpawu Kokou Wolako
(bybo från Adame)
Flevi Komlan (rektor)
Tontongou Adidja (sylärare)
Duyiboe Yao (träskulptör)
▪ Agbekponu Yao (snickarlärare)
Gligbe Adensah (smed)
Fiakodzo Kokou (aluminiumgjutare)

Kooperativet har nu 13 får, ett tiotal höns och odlingar av maniok och majs. De ansvarar också för trädplanteringen runt CRASE. När vi for var de i färd med att öppna ett bankkonto i Kpalime. Detta för att hålla deras kassa skild från centrets kassa.

STYRELSEMÖTE 12/3

Styrelsen passade på att ha ett möte medan M BLU var här.

* Lärarlönerna diskuterades. För lärarna vore det tryggare att få lön av togolesiska staten. Som statsanställda skulle de då få sjukvårdskostnader för hela familjen ersatta och även en pension på ålderdomen. Problemet är att få dem godkända av staten. M Blu kommer dock vid återkomsten att ta upp saken med direktören för DJASE - M Deh. Om staten vägrar ta ansvar för lärarlönerna får vi fortsätta betala. Med de höjda lönerna blir det:

för snickarläraren	26.347 CFA
sylärrarinnan	19.157 CFA
smeden	10.000 CFA
aluminiumgjutaren	10.000 CFA

För oss betyder det ca 16.000 SEK per år. (1.000 CFA = 20 SEK)

* M Blu berättade att CRASE ev kommer att utökas med två nya hantverk. Det ena är träsnideri i möbler, dörrar m m och det andra är vävning på traditionellt sätt. Dessa verksamheter ska inte belasta centret med några kostnader.

* Årsmötet planeras till söndagen den 22 november i samband med en ämneskurs vid Fornby folkhögskola.

Ny minister

Biographie de M. Komla Dométo Gnémégna

Le nouveau ministre de la Jeunesse, des Sports et de la Culture est né le 17 juin 1947 à Kpalimé dans le Koto. Après ses études primaires 1953-1959, il est admis au Collège Saint Joseph en 1960 et en sort en 1969, avec le BEPC et le BAC.

De 1970 à 1974, il s'inscrit à la Faculté de Droit d'Abidjan puis d'Orléans et en sort avec la Licence, diplôme qui équivaut à l'actuelle Maîtrise.

M. Gnémégna a également fait des études post universitaires à l'Institut

International d'Administration publique à Paris sanctionnées par un diplôme lui conférant le grade d'Administrateur civil.

De retour au Togo, M. Gnémégna a été engagé en 1976 à la CNCA où il a successivement occupé les postes de chef de service Recouvrement et Contentieux, chef de Service Crédit et directeur général adjoint en décembre 1978.

Membre du Comité central depuis le dernier congrès du RPT (décembre 1986), M. Gnémégna est marié et père de famille.

CRASE sortera sous le Ministère de la Jeunesse, des Sports et de la Culture à Togo. En mars -87, il a été nommé ministre à la place de son prédécesseur. Il a été ambassadeur au Kenya. Le nouveau ministre est Komla Dométo Gnémégna et vient de Kpalime. Il aura 40 ans en juin. Gnémégna a étudié le droit à Abidjan, Côte d'Ivoire et à Orléans, France. Après ses études, il a travaillé dans l'administration à Paris. De retour au Togo, il a été nommé à la CNCA où il a travaillé comme chef de service. Membre du conseil central, il a été nommé à la RPT (Rassemblement du Peuple Togolais) lors du dernier congrès en décembre 1986. Gnémégna est marié et père de famille.

Il, avec le groupe suédois, a effectué un voyage chez le ministre le 31 mars. Il a raconté l'histoire de CRASE et son but avec notre succès.

SVENSKA TOGOFÖRENINGEN

MEDLEMMAR – BIDRAGSGIVARE

Vi får då och då förfrågningar om hur man blir medlem i Svenska Togoföreningen. En förklaring av begreppen bidragsgivare och medlem är kanske därför på sin plats.

Medlem

är var och en, enskild eller förening/skola/organisation, som givit sammanlagt 500 kr eller mer. Alla medlemmar (som vi har rätt adress till!) får våra informationsutskick och har rösträtt på årsmötet, som äger rum i november varje år.

Bidragsgivare

är var och en, som ger något bidrag till Sv. Togoföreningen. Bidragsgivare får också våra informationsutskick och kallas till föreningens årsmöte. Det enda som skiljer bidragsgivare från medlemmar är alltså den formella rösträtten.

Begränsningar.

Vi upphör att sända ut vår information till bidragsgivare och medlemmar, som inte under lång tid givit något bidrag. "Lång tid" har genom praxis kommit att betyda ungefär 1,5 à 2 år.

De allra flesta av våra enskilda medlemmar har börjat som regelbundna bidragsgivare, så småningom blivit medlemmar när de passerat 500-kr-gränsen och sedan fortsatt med sina regelbundna bidrag. De regelbundna bidragsgivarna och medlemmarna är ryggraden i vårt arbete för att stödja folkhögskolan i Kumasi.

AGBLE!

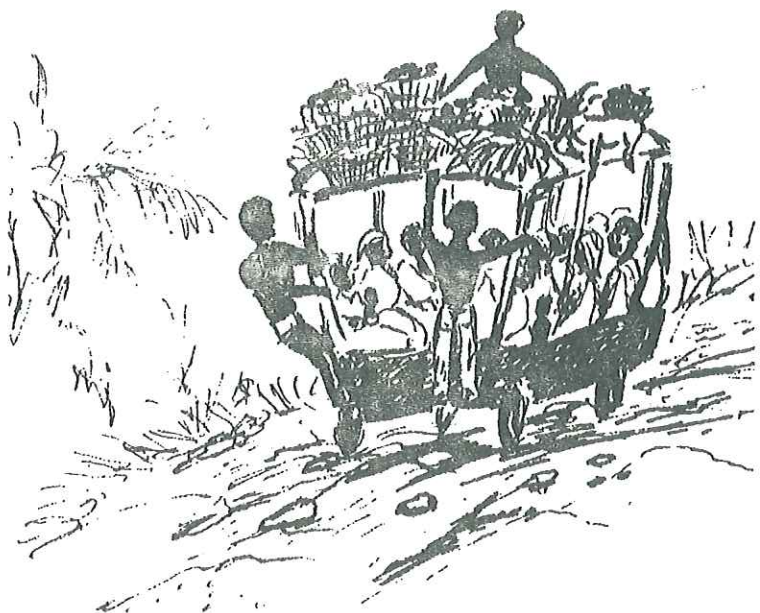
Midt i sentrum av Adamé besøkte jeg en av tre små butikker for et intervju og noen bilder. Mannen som eide butikken var i 30-åra og hadde drevet den i ca. 4 år. Han var litt skeptisk til å svare på spørsmål ang. hvordan prisene blir til, men det gav etter i og med at jeg fortalte at dette "bare" var et skole-arbeide i Sverige.

Han åpna denne butikken ved siden av hans felt-arbeide fordi han ansåg det var lempligt i og med at hans eldre bror tilbøy han gratis rom/lokale. Tjenesten i butikken er ikke stor nok til at han kan leve på den alene, så han har flexible åpningstider til å reise til Kpalimé å kjøpe varer, og tilfelltet å arbeide; altfor dyrt å gjøre dette noen denne tiden. Har ingen tiltro til familien som eventuell ressurs. Og i så fall må det være en mann.

Varene er som regel importerte, og han bestemmer selv vad det endelige salgspriset skal bli etter at utgifter som f.eks. buss-reise, fotogen mm. er betalt. Han tar inn de samme varene hele året, men med unntak av spesielle årstider som f.eks. jul da han også fører julepynt, balonger til barna mm.

Han har 4 års utdanning etter obligatorisk skole innen handels-yrket. Men det er ikke en nødvendighet for å starte eget. Kvinnene er ikke betrodde til denne type handelsliv, men til det mindre. Dvs. salg av u-importerte varer som grønnsaker fra egne felt. I barer får de også jobb, men blir alldrig selveier av den. Men det kommer seg av at de samtidligt skal fungere som mor og husmor for hele familien.

Han som selger, må som alle andre betale en års-skatt på 5 000,- CAF, men den har ingen fast innkomstdag. Og hygienen er det han selv som rår over, ingen direktorater som inspiserer eller stiller sådanne krav. Leve livet! Så man får være nøye med vad man tar imot av mat, om det skulle være ferskvarer man er ute efter. Men her selges det nesten bare boksmat som står så fint oppstilt i hyllene med unntak av den hjemmelagde kles-såpa og hjemmebrente African-Gin som det så fint heter i Togo.

INTERVJU MED EN TJEF PÅ MARKNADEN

En lørdag gikk vi ner till marknaden i Adame. Klockan var halv nio och det hade redan samlats mycket kvinnor där. Jag gick fram till en tjej som hette Anjim Kafui.

-Hej hur länge har du jobbat med att ha ett marknadsstånd?

-Jag har jobbat med det i tio år, sen jag var tjugotre alltså.

Anjim sålde allt möjligt t.e.x Tvålar, kammar, slangbellor, glas, medicin (som tydligen var bra mot allt från huvudvärk till skoskav) disksvampar, Nestles kondenserade mjölk, hänglås m.m.

Var får du tag i alla varor som du säljer?

-Dom köper jag ibland i butikerna i Kpalime och ibland i Lome.

-Vilka dagar arbetar du på marknaden

-Jag jobbar alla dagar utom Söndagar.

-Jobbar du alltid på marknad eller har du något arbete vid sidan av?

-Jag jobbar på fälten ibland.

-Är du alltid i Adame och säljer?

-Jag var i Kpalime till för två månader sedan då min man blev lärare i Adame och vi flyttade hit.

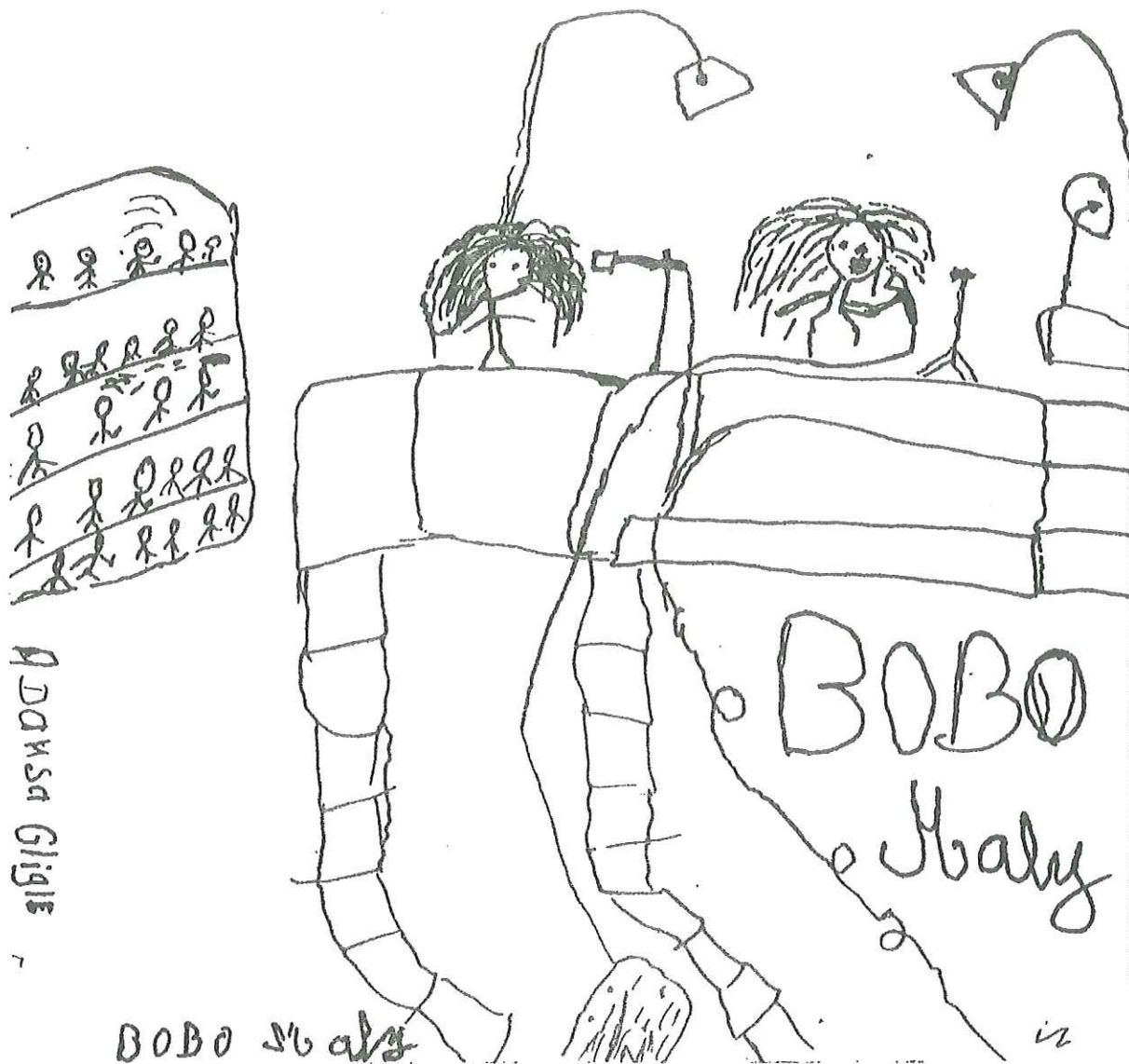
-Samarbetar du med någon här på marknaden?

-Nej jag arbetar ensam.

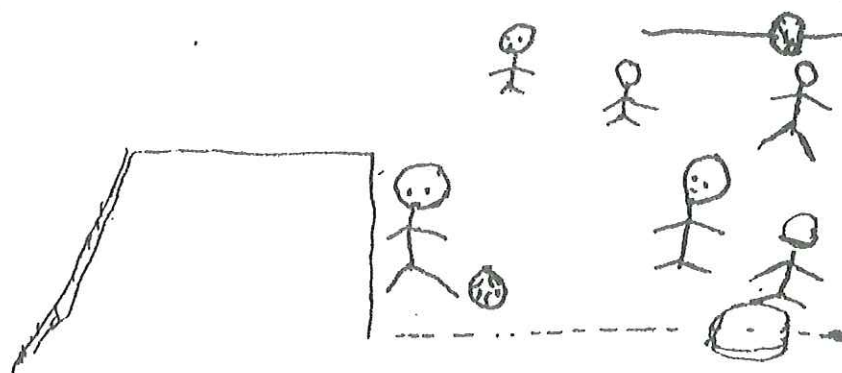
-Kostar det något att ha ett marknadsstånd?

-Ja det kostar 25fr (ung. 50 öre) varje Lördag, sedan kostar det 4000-5000 fr (ung 80-100 kr) utöver det vrje år som ska betalas till kommunen i Kpailme

HÄLSNINGAR FRÅN GLIGBE

BOB MARLEY KONSER I DUNYO?

FOTBOLLSMATCH PÅ CRASE

Medicinalväxten

PAPAYA SOM MEDICINALVÄXT

Papayan är ett välkänt frukträd i Afrika. Varje del av växten kan användas mot olika åkommor. Bladen, frukterna, fröna, saften och rötterna har alla sin plats i apoteket. Här beskrivs vilka åkommor som lindras av papayan.

1. TARMASK

Tag en tom liten tomatburk som mått. Fyll den med papayafrön, mosa dem till puder eller pastej, om de är färska. Lägg moset i väl sockrat kaffe eller te. Tag blandningen på morgonen på fastande mage under två dagar.

b. Tag 3 till 4 kaffeskedar papayasav B' da med 3 till 4 skedar honung. (För att utvinna saften gör ett snitt i stammen och samla vätskan med en sked.)

2. HOSTA

Koka rengjorda papayarötter i sockrat vatten.

3. HUVUDVÄRK

Torka bladen ovanför elden. Bär dem som en krona runt huvudet i en halsduk under dagen.

4. FÖRSTOPPNING

Den färska frukten underlättar matsmältningen. Rekommenderas särskilt för svaga och åldringar. Äts efter måltiden. Vuxna tar en bit papaya. Småbarn bör dricka juice av väl mogen papaya pressad genom ett rent tyg. Det verka snabbt, en timma efter släpper förstoppningen.

5. MALARIA

Gör en dryck genom att koka de unga bladen i vatten, drick ett glas då och då.

6. BESVÄRLIGA MENSSMÄRTOR

Lägg på en bädd av papaya-blad.

7. GULSOT

Koka en bit väl rengjord papayarot, drick då och då.

8. ÖPPNA SÅR

För att läka ett sår, tag en bit papaya blad, tvätta den väl, lägg den direkt på såret. Fäst med ett tygband.

Byt blad ända tills såret är läkt.

9. HUR STOPPA ETT BLÖDANDE SÅR?

Mosa fruktköttet från en välmogen papaya. Värm lite och lägg det på såret.

Det stoppar även ett stort blodflöde.

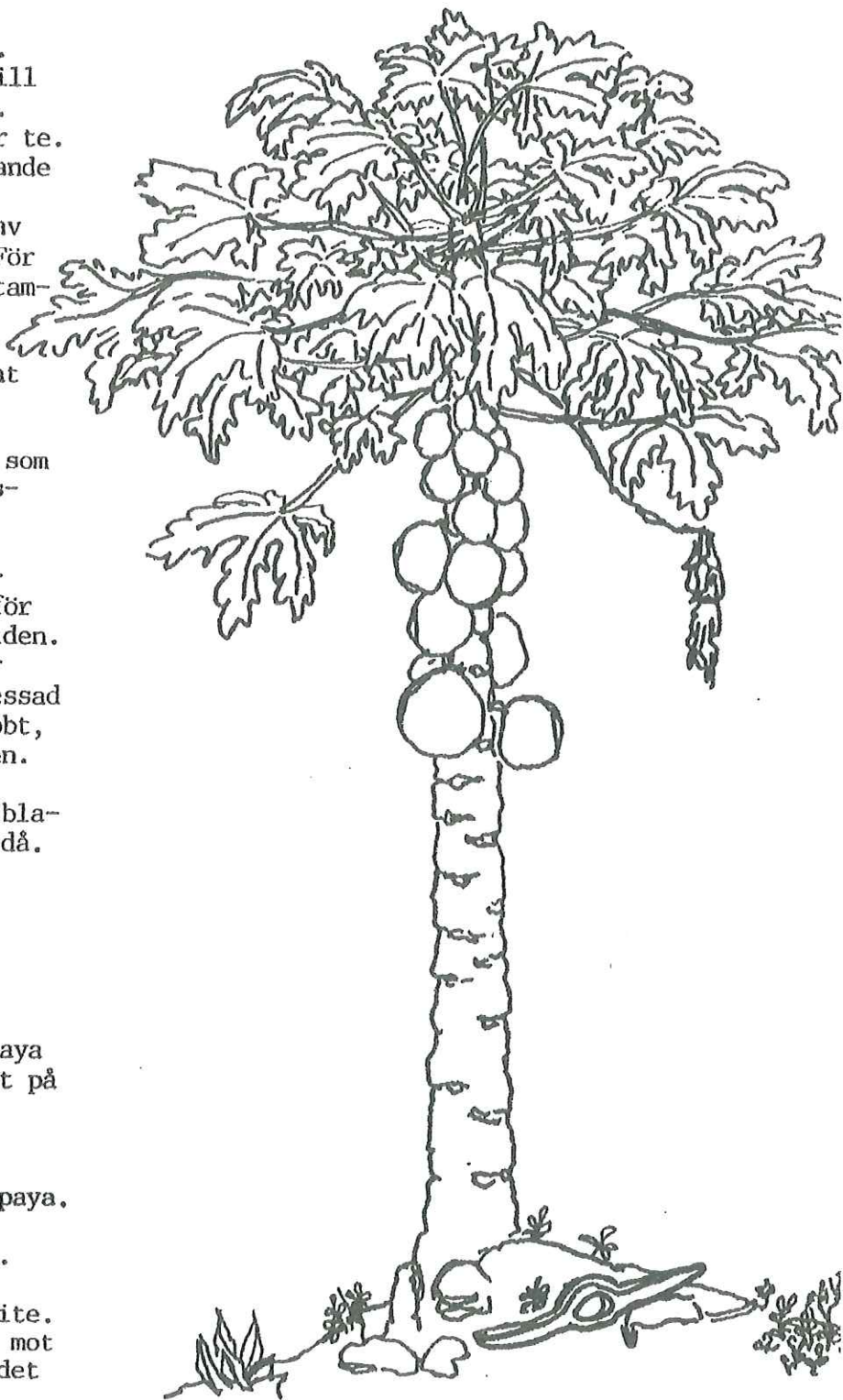
10. BÖLDER

Mosa fruktkött av papaya, värm det lite. Lägg det på en kompress och fäst det mot bölden. Låt det sitta under natten, det får bölden att mogna.

12. STICKOR ELLER TAGGAR

Dropa den vita juicen av grön papaya på stickan eller taggen. Sedan går det lätt att ta loss den.

PAPAYA

Att resa i Togo

Tänkte att jag skulle skriva lite om att resa i Togo.

Efter fria veckan som jag och Ulf tillbringat i Kara skulle vi med hjälp av lokaltrafiken ta oss hem till centret igen.

Med varsin ryggsäck knallade vi mot busstationen. Klockan var sex på morgonen. Plötsligt kom det fram en man och frågade vart vi skulle vi förklarade vart vi skulle, ja kom med här sa han så tog han oss med till en stor turistbuss som hade sett sina bästa dagar. Det satt fullt med folk i bussen, utom längst bak. Där gick vi och satte oss intet ont anandes. Efter en kort väntan satte bussen igång då kom vi på varför det inte var så fullpackat där bak. Det var nämligen så att bakrutan bestod av tunna aluminiumplåtar så när bussen satte igång fullkomligt vällde det in avgaser genom bakrutan. Jag var helt säker på att sista stunden var kommen jag skulle gasas ihjäl.

Snart fick vi annat att tänka på för då bar det iväg upp i bergen så vi satt och tittade på utsikten

och hoppades på att bussen var utrustad med bromsar. Sedan började det att gå utför och vi började att titta ut med vägkanterna istället för där låg fullt med bilvrak överallt och med jämna mellanrum dök skylten

upp. Väl nere på plan väg igen kände man sig bättre till mods. Med jämna mellanrum höjtade passagerarna på chauffören att stanna varpå han tvärnitade och någon sprang ut och köpte kol eller något annat smått och gott. Efter 3-4 timmars åkande var vi i Atakpame, staden där vi skulle byta buss. Bussen stannade en bit ifrån centrum och vi visste inte riktigt var vi skulle ta vägen men det ordnade sig för innan vi visste ordet av hade busschauffören fixat en taxi som skulle köra oss

till busstationen. När vi klev ur taxin fick vi syn på en skylt 'Kpalime'. Det var bara att betala och kliva på bussen som stod bredvid skräpet sedan bar det iväg i en rasande fart. Efter någon timmes resa med däckskrik i kurvorna var vi framme i Kpalime. Trötta och nöjda över att det gått så bra trots allt gick vi och åt en bit mat.

Sedan tog vi en taxi hem den sista lilla biten till centret. Måste erkänna att jag är imponerad över folks vilja att hjälpa en tillrätta hela tiden, utan den hjälpen vet jag inte var vi hade hamnat.

Kan gå till på många sätt...

En kväll hade majoriteten av familjen åkt in till Kpalime. Vi hamnade slutligen på en bar, där vi började diskutera livets problem, motgångar, men även dess fördelar. Med andra ord blev vi ganska sena och taxibilarna hade gått i ide. Till slut hittade vi i alla fall en taxi, som skulle köra oss till Dunyo. Lyckliga satte vi oss bilen och började åka. Tyvärr fick vi inte vara lyckliga så länge, för redan i den första skarpa kurvan fick bilen punktering och rullade av vägen. När vi klev ur började chaffören pillra med batteriet! Vi frågade lite försiktigt om han inte skulle byta däck. "Nej, min vän i Lomé har mina verktyg".

Det fanns inte så mycket annat att göra än att börja gå uppför bergen, tappert sjungandes "vi går över dagstänkta berg, falera...", för att hålla modet uppe. När vi gått ett par kilometer, mötte vi en annan taxi, som var fullastad med bananer, men han lovade att lasta ur dem och komma tillbaka. När vi gått till Konda, kom han äntligen och ännu lyckligare än förra gången satte vi oss i bilen. Färden gick jättebra!! Dvs ända tills vi kom till backen före Adame. Då fick än en gång kliva ur bilen. "Par de problem" sade chaffören och skruvade bort hjulet och bromsarna, som han sen stoppade i fickan. Nu är det klart, sa han då han satt allt på plats igen, allt utom bromsarna. Vi började åter att åka. Denna gång kom vi till nästa backe, som går upp mot Dunyo. Då blev vi lite oroliga över bromsarna, som inte fanns. Vi förklarade för den förvånade chaffören att vi ville gå resten av vägen. Jag slår vad om att han tänkte något om "dumma jövön". I alla fall gick vi hem genom byn, där en begravningsfest fortfarande höll på.

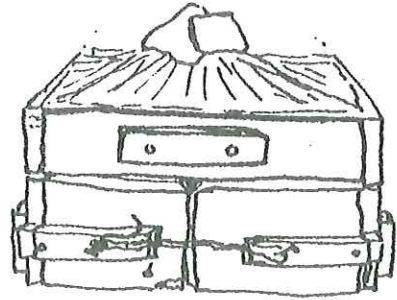
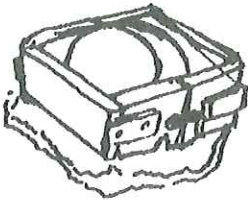
Vilken natt-och vilken färd.

KOKUS VARDAG.

Eftersom jag blev mycket god vän med gjutaren Koku tänkte jag berätta om hur det går till att gjuta grytor för hand.

Det börjar med att han bygger en sandform med hjälp av en gammal gryta, det är verkligen svårt att få formen att hålla speciellt för de större storlekarna.

När han har byggt c.a. 4-5 formar färdigt är det dags att börja smälta aluminiumen. För det har han en rund lerugn med ett grovt rör som mynnar ut under kolbädden.

Istället för kol använder han palmnötsskal som han kan få gratis i Adame om han hämtar det själv.

Sen tänder han på skalen och för att få härden tillräckligt varm måste man blåsa luft i härden.

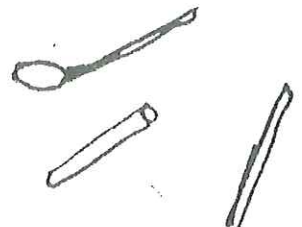
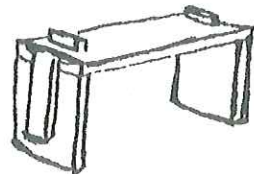
detta görs antingen med en handdriven fläkt eller med Kokus bensindrivna fläkt. Efter ungefär 1-1/2 timma är aluminiumen så varm att den smält. Då tar han en plåtbit och skrapar av slagget på ytan sedan gäller det att fylla formarna lagom fort, detta är det svåraste av allt. Håller man för fort spricker formen, håller man för sakta stelnar det och man får bara en halv gryta.

Skulle det däremot bara bli något småhåll lagar han lätt det med aluminiumplåt som han knackar ut i hålet så det blir tätt, sen är det bara finputsningen med filen som återstår innan den är klar att säljas på marknaden i Dovota eller Adame.

Om man frågar Koku hur mycket som han får över på varje gryta säger han att just nu är lönsamheten väldigt dålig eftersom gränsen till Ghana är stängd och det är därifrån som man kan köpa billig aluminium.

Som det är nu måste han köpa aluminium på bilskrotar och de tar betalt som om det vore bilreservdelar vilket gör aluminiumen upp till 5 ggr dyrare än i Ghana. Men vi får hoppas att gränsen öppnas snart så att Koku kan få någon lönsamhet på sitt arbete igen.

ULF

RESAN TILL LAMA KARA

Vi åkte iväg tidigt på fredagsmorgonen, hela svenska gruppen plus lärare och rektor. Totalt var vi 17 stycken inberäknat chaffören. Det fanns bara 15 platser i bussen, så det var lite trångt!

Efter diverse kiss och drickpauser kom vi fram till Flevis hemby Katchenke. Där blev vi mottagna som de värsta vip-personer. Det var tal, sång, dans och mjuka fåtöljer! Sedan fick vi en rundvandring i byn, som avslutades med mat och dryck på byns bar.

Efter ett par timmar var vi på väg igen. När klockan närmade sig kväll var vi framme i Lama-Kara.

Lördag morgon startade vi med en äkta västerländsk frukost, dvs te, marmelad, mjölk etc. Mätta och belåtna, eller i alla fall belåtna, åkte vi, tillsammans med rektorn Kebe Ketake till blindcentret.

BLINDCENTRET: Startades 1979 av en fransk nunna, som lagt märke till hur många unga, blinda människor det fanns i Lama området, som inte kunde försörja sig.

Nu ger centret 3-veckors utbildning i flätning. Man lär sig fläta sitsar och bordsskivor, som sedan sätts ihop med träramar och säjs bla i Lome. Under den treveckorsperiod som utbildningen pågår bor alla elever (ca 20) tillsammans med rektor och vaktmästare på skolan. När utbildningen är klar, får eleverna åka hem och försätta arbete i hemmet. Av inkomsterna går en tredjedel till den blinde, en tredjedel till nytt material och den sista tredjedelen går till centret.

Själva centret är välbyggt och fint. Där finns en vattenbassäng på 270 m³, men tyvärr är taken för små för att fylla upp mer än en tredjedel. Problemet med vattnet gör att undervisning bara kan ske under regnperioden och strax där efter.

Hittills har 350 blinda utbildats på centret. Centret stöds av franska blindorganisationer, och också av tyska blindorganisationer. Även små föreningar, såsom Svenska Togoföreningen (1000 kr/år) stöder centret.

Efter besöket på blindcentret gjorde vi en avstickare till polisprefekten, som för övrigt varit inspektör i Kplime, då Annmarie var i Togo 1984.

När vi klarat av det nödvändiga, åkte vi till Kebe Ketales hemby, dvs en urtyp för en kabyeby. Den är helt olik de byar vi stött på i Kuma. För det första är husen runda, låga och har halm-tak. Alla bor familjevis i små klungor av hus.

På eftermiddagen kom dagens höjdpunkt; begravningsdans alla kabye. Det var som att hamna mitt i en fantomentidning. Det var rena rama "krigsdansen", med yxor, hackor, masker, trummor, dans och visselpipor. Det var faktiskt det mest medryckande upplevelse, sedan jag kom till Togo.

Schemat denna dag var ganska så späckat. Vi skulle låta turistjävulen få sitt, alltså åkte vi till Sarakawamuseet och beskådade var den stackars Eyadema en gång störtat, men lyckats överleva.

Söndagen blev en dag. Vi åkte fram och tillbaka till Dapaong. Det finns inte så mycket att säga om dagen, förutom att vi såg apor, antiloper och presidentens lilla villa i Pya.

DISPENSÄREN I KONDA

Den 19/3 1987 gjorde jag och Jill ett studiebesök på dispensären i Konda. Det var ett intressant besök särskilt om man jämför med den svenska sjukvården. Dispensären är en ganska så stor byggnad men tyvärr mycket nersliten och i stort behov av reparation. Det finns bl.a. stora hål i taket där regnet ställer till en hel del besvär så man får placera ut hinkar lite här och var. På dispensären arbetar två sjuksköterskor varav den ena även är föreståndare, en barnmorska och en hygienist. Dispensären har öppet dygnet runt. Man tar emot patienter från hela Kuma området vilket är ett stort område. Dispensären har plats för c:a 100 patienter. Patienterna söker vanligtvis för olika magåkommor, malaria, diareer och sårskador. Man föder också barn på dispensären och man utför även vaccinationer och lättare behandlingar.

Dispensären har 10 rum, hygienisten har ett och de övriga rummen används för rådgivning och samtal med patienterna, vaccinationer, sårskador och liknande, förråd, förlösningssal där man också sköter barnens navelomläggningar, ett rum för väntande och förlösta mammor som ligger kvar 2-14 dagar, och till sist två rum för observation av patienter och för behandling t.ex. med dropp.

Det finns inga ordentliga steriliseringsmöjligheter, så man använder sig av att sterilisera instrument över en eldslåga. En frysbox finns för att förvara bl.a. vaccin. Vid hastigt insjuknande har dispensären inga möjligheter att ta hand om patienterna på grund av bristande resurser och mer utbildad personal. Vid sådana situationer måste man försöka "skramla ihop" pengar och sen gå till tullen c:a 1 km och försöka få tag i en bil som kan köra patienten till sjukhuset i Kpalime c:a 1 mil.

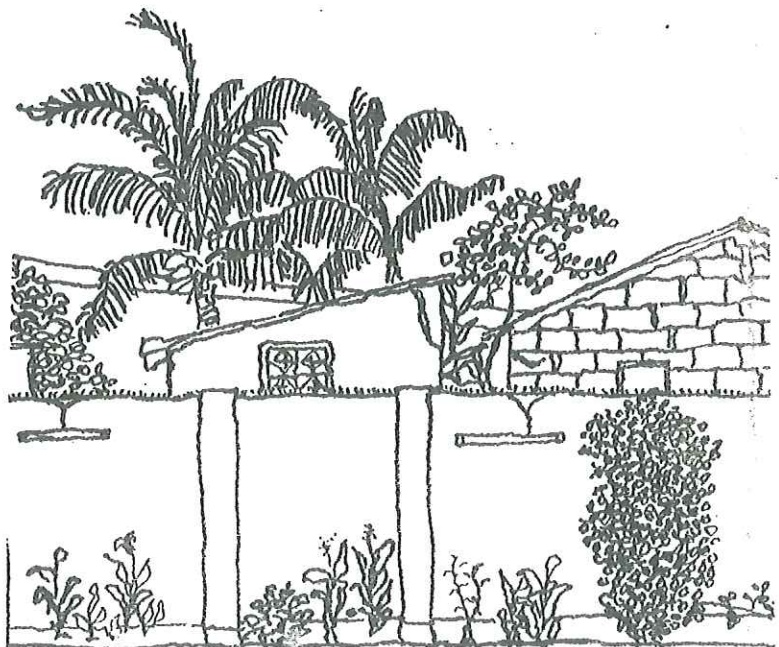
Bredvid dispensären finns en Apoteks filial. Medicin är dyrt och få människor har råd att köpa den. Sedan år 1978 har Svenska Togoföreningen givit pengar som överlämnats av dom olika grupperna som varit i Togo till ett nytt hus åt föreståndaren för dispensären. Det är nu nästan klart och man planerar nu att bygga till en byggnad för barnmorskan. Det tråkiga är att i byn Agotime finns en fin modern dispensär som inte används och likaså i byn Apoti finns en storslagen och påbörjad dispensär som ännu ej är färdigbyggd och ingen vet om den någonsin kommer att tagas i bruk.

Man får verkligen hoppas att det Ministeriet som har ansvaret för dispensärerna någon gång i framtiden kommer att rusta upp dispensären i Konda och tillsätta personal och utrustning till Agotime och Apoti, då behovet av dispensärer är otroligt stort och dom som nu redan finns är så hårt belastade.

Lotta och Jill.

HARALDS DIKT

Intet är som väntans tider
kommer nog vad tiden lider
Buss, biljetter eller brö'
alla ryssar står i kö.
Bara vänta snällt
så kommer allt som är beställt.
Efter Belgrad vi kunde fortsätta
och blev då ganska över-mätta.
I planet ner till Tripoli
fanns det nästan bara vi.
Alla kunde ligga ned en stund
och få sig en liten blund.
Över vackra Libyen
möttes vi av sommaren.
Vi fick logi i Lomé
med mödravårdscentralen där breve.
Länge efter dagen slocknat ut
är vår långa resa slut.

Centre Communautaire, Lomé. 8/1

Skollivet i Bala

På friveckan var vi två stycken som bestämde oss för att vara ett par dagar i Balas sekundärskola. Detta beslut visade sig bli ett lyckokast; vi fick två roliga och avspända dagar. vi bodde hemma hos rektorn Dekpoh Tsrivi; Både han och de flesta av lärarna kommer från Lome och en del har sina familjer kvar där. Under vår vistelse i Bala var vi med på de olika lektionerna och här kommer ett exempel på hur en engelsk lektion kan gå till och hur ett schema kan se ut.

Tuesday 24 February 1987.

SILENCE! Everybody stands up to answer

true/false statements reading/comprehension

he'll hide the pot on the lowest tree.
-false-he'll hide it on the tallest tree.
he chose the coconut tree.
-false- he chose the palm tree.
the tortoise was a foolish animal, why?
because he wanted to hide all the wisdom of the world on the top of a palm tree.

exercise passive voice to be+being+PP
to be+PP

-Afi is eating fufufu
Fufufu is being eaten by Afi.
-she prefers rice.
rice is preferred by her
-they can grow maize in september.
maize can be grown in september.

Homework: write a story you know or you have once heard.

SKOLSYSTEMET I TOGO.

.Cours d'enseignements: förskola(3/5 år)

.Grundskola

CP1: första årskurs (6 år)
CP2: andra årskurs
CE1: första elementärkurs (1e graden)
CE2: andra elementärkurs
CM1: första mellankurs
CM2: andra mellankurs : CEPD (diplom av första gradens studier)

.College

6e : första år (2e graden)
5e : andra år
4e : tredje år
3e : fjärde år : BEPC (elementär-diplom av andra gradens studier)

.Lycee

2e : femte år (3e graden)
1e : sjätte år
sista år : sjunde år : EXAMEN

.Universitet : åttonde år

Ålderheten i alla klassen är mycket olika. Ibland stannar några hemma en tid för att hjälpa till i familjen. De flesta slutar gå i skolan tidigare, eller efter sista året går dom jobba på fältet.

	Måndag	tisdag	onsdag	torsdag	fredag	
1	fysik/kemi	fysik/kemi	natuervetenskap	historia/geo	Matte	7.00 u.
2	franska	engelska	matematik	Religion	matematik	
3	engelska	franska	franska	matematik	natuervetenskap	Rast 9.30 - 10.00
4	natuervetenskap	historia	engelska	fysik/kemi	kemi	
5	matematik	bibliotek	EWI	franska	////////	
6	franska	jordbruk	studera	////////	engelska	Rast 12.00 - 15.00
	Speciella plikten	• jobbar på fältet • sport	////////	speciella plikter.		

En vecka av 4^e klass / 2^e grad

skolan i Bala

Sama och Anku tillbaka

Eftersom vi har rapporterat så mycket om våra TOGO-vänner skulle vi också behöva att skriva litet om Sama's och Anku's återkomst i Kuma-Dunyo.

Första dagen som vi mötte dom var på Eyadema's festen den 13e januari; och vi hälsade varander hjärtligt välkomna.

Vi upptäckta att dom hade blivit

tjockare(juldagen, kanske?)

Resan hade gott utan några problem och båda var glada. I skolan berättade dom i en kortsammanfattning för alla om deras erfarenheter i Sverige. Första veckan fick dom tillstånd att hälsa på sina familj, eftersom de bor långt borta. Efter detta började jobbet som vanligt. Anku fick sin plats i snickeriverkstaden och började jobba som han vore galen. Anku fungerar som en ledare för snickeripojkarna: han är den största och äldsta i snickeriverkstaden. Det är han som är aktiv vid scoutism, han som ger order när alla går ut och jobba på fältet. Det är han som står vid flaggan och kollar om alla är present, och tyst. Varje tisdag efter middag sjunger han när skolan har folklore och dans(tillsammans vid Marie, en sytjej.) Discipline är ett ord som han gillar mycket.

Sama bor nu ihop med två av hennes systrar i ett litet rum som dom hyr i Dunyo. Pengar skickar en bror i Lome. Efter syarbetet i skolan hämtar dom vatten, lager mat tillsammans och sen är det tid att tvätta sej. Ibland gör dom på kvällorna några friturade bul-lar som dom säljar nästa dag på skolan för att ha lite extra fickpengar. (olja är dyrt också) med Sama's sparade pengar och pengar från Sverige har hon skaffat sej en ny symaskin. Sama är inte säker på vad hon skall göra när hon är klar med skolan. Hon skulle gärna vilja öppna en egen syateljé i stan och sälja saker. Men hon vill inte flytta så långt från Dunyo: "Det är bra här i Dunyo och här bor mina systrar." Vi hörde också att hon hade gift sej och hennes man är där nu. Två olika erfarenheter: Anku är i sitt esse igen i TOGO. Sama har inte glömt Sverige, Molkom's Folkhögskola, Mats, och alla svenska vänner. hon pratar så mycket om Sverige och säger att hon verkligen längtar tillbaka. "Skulle jag inte kunna följa med en gång till?" hon var på flygplatsen i Lome med oss och det var svart att säga: "AU REVOIR....."

Gåvoredovisning 3/2 - 13/4 1987

87-02-03	Susanne Johanssom, Esplanode 22, 24, 172 31 Sundbyberg	400:-
06	Barbro Åmark, Riksråds. 32, 122 36 Enskede	30:-
13	Blu Kosikuma	50:-
16	Leif Eriksson, Västra Bangatan 59b, 195 00 Märsta	50:-
20	Erik Ridderstolpe, Vallgat. 6, 411 16 Göteborg	50:-
24	Ebbe Karlsson, Hammarv. 8, 150 31 Åkers Styckebruk	100:-
26	Gustaf Andersson, Veteväg. 6b, 781 35 Borlänge	25:-
03-02	Leksands soc. dem. kv. klubb, c/o J. Lindström	100:-
	Ingrid Axelsson, Harmgatan 89, 653 44 Karlstad	50:-
	K.A. Kamperi, Lillgatan 4, 660 60 Molkom	100:-
	Irene Johansson, Lillängen 4047, 661 00 Säffle	50:-
	KG Mattsson, Åsvägen 1a, 660 60 Molkom	100:-
03	Gunilla Persson, Karlstadsv. 15, 662 00 Åmål	40:-
	Susanne Johansson	100:-
04	Valter Skog, Skäftingebacken 20, 6tr., 163 64 Spånga	72:-
05	Annelie Wiklund, N. Järnvägsg. 20-141, 791 33 Falun	50:-
	Leif och Birgitta Svensson, St. Tomten, Tråvad, 534 00 Vara	50:-
06	Svea Örustedt, Örnstigen 33, 3tr., 183 50 Täby	120:-
09	Elisabeth Svensson, L:a Hökargården, Långjum, 534 00 Vara	20:-
	Jonas Lagneryd	20:-
10	Edvin Liljemark, Brunnsber 4201, 796 00 Älvdalen	50:-
11	Lena Nybo, Lillkalmarv. 32b, 182 65 Djursholm	100:-
17	Ingvar Gustavsson, Kaggatorp, S Lundby, 53010 Vedum	40:-
	Karin Eklin, Tegelbruksv. 8, 792 03 Färnäs	50:-
24	Greta Gunsarfs	50:-
25	Gullie Ekengren, Baggarret 71, 781 93 Borlänge	50:-
26	Birgitta Johansson, c/o Blomquist, Olaus Magnusväg 1c, 6tr. 121 40 Johanneshoc	100:-
27	Färnäs diakoni gr K. Elin, Tegelbruksv. 8, 792 03 Färnes	100:-
	Gustaf Andersson	25:-
31	Hans Hövenberg, Kaserngatan 13, 582 28 Linköping	75:-
	Susanne Johansson	100:-
04-03	Catarina Svensson, Sita Katarinag. 4, 532 00 Skara	25:-
06	Bo Karlstens, Sörsällnäs 51, 781 96 Borlänge	100:-
08	Einar Lindberg, Brogatan 4, 781 33 Borlänge	200:-
12	Blu Kosikuma, B.P. 312, Lomé, Togo	250:-
13	Edvin Liljemark, Brunnsberg 4201, 796 00 Älvdale	50:-
		<u>2 332:-</u>